

CAREER
GUIDANCE

URAOHJAUS

HYVÄ, PAREMPI, PARAS TULEVAISUUDEN URAOHJAUS

Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus

Tuula Isosuo & Miia Karttunen (toim.)

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tuula Isosuo & Miia Karttunen (toim.)

HYVÄ, PAREMPI, PARAS TULEVAISUUDEN URAOHJAUS

Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus

XAMK KEHITTÄÄ 142

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2021

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Tiia Mäkelä

Taitto ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-322-8 (nid.)

ISBN: 978-952-344-323-5 (PDF)

ISSN: 2489-2467 (nid.)

ISSN: 2489-3102 (verkkajulkaisu)

julkaisut@xamk.fi

LUKIJALLE

Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus -kokoelmajulkaisu on syntynyt korkeakoulujen yhteistyönä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoittamassa *Ohjaus tulevaisuuden työhön* -hankkeessa. Julkaisu taustoittaa tulevaisuusorientoituneen uraohjauksen käsitettä, kokoaa aihepiiriä käsittelevää tutkimusta ja hanketyötä sekä kuvaa, miten rakennettiin ja toteutettiin uraohjauskoulutus ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle.

Maaliskuun 24. päivä 2021 vietetään ensimmäistä Valtakunnallista uraohjauspäivää, jota Ohjaus tulevaisuuden työhön -hanke on ollut perustamassa vuosittaiseksi uraohjaustoimijoiden koulutus-, kohtaamis- ja verkostoitumistapahtumaksi. Juhlistamme tätä merkittävää päivää julkaisemalla ensimmäisen *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus* -kokoelman kaikkien uraohjauksesta kiinnostuneiden luettavaksi.

toimittajat

Tuula Isosuo ja Miia Karttunen

Tampereella ja Kouvolassa
maaliskuussa 2021

SISÄLTÖ

LUKIJALLE.....	3
URAOHJAUSTA TULEVAISUUSORIENTAATIOILLA.....	6
Tuula Isosuo, Miia Karttunen & Milja Manninen	
KATSAUS KORKEAKOULUOPISEKELIJOIDEN URAOHJAUSKOKEMUKSIIN	15
Päivi-Katriina Juutilainen, Leena Nikander, Heikki Hannula, Nina Mäkelä & Outi Rantanen	
URAOHJAUSKOULUTUS KORKEAKOULUJEN HENKILÖSTÖLLE - MIKSI JA MILLÄ TAVOIN KOULUTUS RAKENNETTIIN?.....	32
Outi Rantanen, Nina Mäkelä, Leena Nikander, Heikki Hannula & Päivi-Katriina Juutilainen	
TEKIJÄT	42

URAOHJAUSTA TULEVAISUUS-ORIENTAATIOILLA

Tuula Isosuo, Miia Karttunen & Milja Manninen

Millainen tulevaisuus odottaa tämän päivän ammattikorkeakouluopiskelijoita? Valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa (Oksanen 2017, 22–26) arvioidaan, että hyvinvointiyhteiskunnan työn murros näkyy muun muassa työelämän monimuotoistumisena. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on määritellyt yhdeksi hallinnonalansa painopisteeksi sen, että kaikkien kyvyt ja osaaminen vahvistuvat suomalaisessa yhteiskunnassa. Tähän vaikutetaan OKM:n mukaan muun muassa nostamalla väestön osaamis- ja koulutustasoa sekä edistämällä jatkuvaa oppimista. (Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030, 2019.)

Ammattikorkeakoulut kouluttavat tekijöitä tulevaisuuden työelämään, jonka kaikkia osaamisvaatimuksia ei vielä tällä hetkellä tunneta. Muutos, yhä liikkuvammat ja fragmentaarisemmat työmarkkinat, jatkuva teknologinen kehitys, globalisaatio sekä tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus edellyttävät jo nyt korkeakoulujen opiskelijoilta, tulevaisuuden asiantuntijatehtävissä toimivilta ammattilaisilta, hyvää itsetuntemusta, resilienssiä eli sopeutumiskykyä ja halua jatkuvaan oppimiseen. Millaista ohjausta tarvitaan, kun ammattikorkeakoulujen opiskelijoita viitotetaan tulevaisuuden työhön, resilienssiä vaativille työmarkkinoille?

URAOHJAUKSELLA TARKOITETAAN

palveluja, joilla tuetaan kaikenikäisiä eri elämänvaiheissa olevia yksilöitä tunnistamaan kykynsä, osaamisensa ja kiinnostuksensa, tekemään tarkoituksenmukaisia koulutuksellisia ja työuraan liittyviä päätöksiä ja hallitsemaan yksilöllisiä polkujaan opiskelussa, työssä ja muussa toiminnassa, joissa näitä kykyjä ja taitoja opitaan ja/tai käytetään.

URAOHJAUSTA TARJOTAAN

mm. yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa sekä korkeakouluissa, julkisissa työvoimapalveluissa, yksityisissä yrityksissä, työpaikoilla ja kolmannen sektorin toiminnassa.

URAOHJAUSTA TOTEUTETAAN

yksilö- ja ryhmäohjauksessa sekä digitaalisesti hyödyntäen erilaisia menetelmiä ja työvälineitä.

(Uraohjaajat ja -valmentajat ry s.a.
OECD:n Career Guidance and Public Policyn 2004 ja
Euroopan neuvoston päätöslauselman 2008/C 319/02 pohjalta.)

URAOHJAUKSEN KASVAVA MERKITYS

Uraohjauksen merkitystä on korostettu viime vuosien koulutus- ja työllisyyspoliittisissa selvityksissä ja linjauksissa (mm. Barnes ym. 2020; Haug ym. 2020; Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023, 2020; Schiersmann ym. 2016; Hintsanen ym. 2016; Vuorinen & Virolainen 2017). Ohjauksen tärkeä, yhteiskunnallista osallisuutta lisäävä ja syrjäytymistä ehkäisevä rooli (esim. Guidelines for Policies... 2015, 37) edellyttää, että korkeakouluissa huolehditaan myös opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjausosaamisen kehittamisestä ja tukemisesta.

Oman alan tuntemuksen lisäksi uraohjausosaamisessa korostuvat ohjauksen toteuttajan kyky soveltaa osaamistaan sekä joustavuus, ennakointikyky ja metakognitiivisten taitojen hyödyntäminen, niin että asiakastarpeet, elämäntilanne ja työelämän muutos tulevat huomioiduiksi (Lampi ym. 2020). Hooleyn ja Doddin (2015) mukaan uraohjauksen laadukkaalla toteuttamisella on myös merkittäviä taloudellisia vaikutuksia niin opiskelijan, koulutuksenjärjestäjien kuin yhteiskunnankin kannalta. Valmistuminen määrääjassa sekä työllistyminen opintojen jälkeen vaikuttavat nykyisin myös korkeakoulujen rahoitukseen. Nämä talouteen kiinnittyvät tavoitteet vahvistavat uraohjauksen merkitystä osana korkeakoulujen menestymisen mittareita. Ajankohtaisen haasteen ja merkityksen uraohjaukselle tuottavat koronan vaikutukset pandemian aikana ja tulevaisuudessa: muutokset työn toteuttamisessa, etätöiden vaikutukset tulevaisuuden työhön, ennusteet lamasta ja massatyöttömyydestä. (Ks. Career guidance policy and practice... 2020.) Uraohjauksen kasvava yhteiskunnallinen merkitys heijastuu tarpeeseen selvittää tulevaisuuden työelämän skenaarioita, muuttaa ohjausajattelua ja -kulttuuria sekä uraohjauksellista pedagogiikkaa ja sen menetelmiä entistä tulevaisuusorientoituneemmiksi.

Tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta kehitetään Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoittamassa *Ohjaus tulevaisuuden työhön* -hankkeessa (OTT). Kaksivuotinen hanke (9/2019–8/2021) toteutuu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk), Haaga-Helia ammattikorkeakoulun, Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK), Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK), Turun ammattikorkeakoulun ja Centria-ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Hankkeessa kehitetään ja mallinnetaan korkeakoulujen tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta ja uraohjauksellista pedagogiikkaa. Lisäksi hankkeessa kehitetään henkilöstön ohjausosaamista ja lisätään valtakunnallisesti tietoisuutta tulevaisuuden osaamisesta ja siihen liittyvästä ohjaus- ja opetustyöstä. Tulevaisuusorientoitunut uraohjaus ja uraohjauksellinen pedagogiikka vahvistavat korkeakouluopiskelijoiden resilienssin, toimijuuden sekä osaamisidentiteetin rakentumista, heidän opintojensa etenemistä sekä kiinnittymistään työelämään tai jatko-opintoihin. (Ohjaus tulevaisuuden työhön 2021.)

HANKKEEN TAVOITTEET

- **kehittää ja mallintaa** ammattikorkeakouluopiskelijoiden työllistymistä ja jatko-opiskelua edistävää tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta
- **vahvistaa** opetus- ja ohjaushenkilöstön ohjausosaamista sekä korkeakoulujen rakenteita
- **selvittää** tekoälyn mahdollisuuksia uraohjausprosessissa
- **edistää** ohjauskulttuurin vahvistumista Suomen korkeakoulukentällä ja levittää tietoa tulevaisuusorientoituneesta uraohjauksesta

Opiskelijoiden valmius tunnistaa osaamisensa suhteessa työelämässä vaadittavaan osaamiseen ja tietoisuus erilaisista ammateista kuitenkin vaihtelee (Kuurila 2014, 221). Myös taustakoulutukseltaan ja kokemukseltaan ammattikorkeakoulujen tutkinto-opiskelijat ovat sangen heterogeeninen ryhmä: toiselta asteelta tulevat, alan vaihtajat, työelämästä tulevat, toista tutkintoa suorittavat ja varttuneempina opinnot aloittavat. On myös tärkeää selvittää YAMK-tutkintoa työn ohessa opiskelevien uraohjauksen tarvetta ja malleja opintoihin sisällytettäväksi (Rouhelo ym. 2020).

Kuurila (2014, 49) lukee uranhallintataitoihin koulutusalan ja ammatin valitsemisen taidot, urasuunnittelutaidot, työnhakutaidot, organisaatioihin sitoutumisen taidot ja valmiudet elinikäiseen oppimiseen eli jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Vähintään yhtä tärkeänä Dufva ym. (2017, 20–22) näkevät tulevaisuuden osaamistarpeet kuten joustavuuden sekä kyvyn oppia ja omaksua nopeasti uutta. Jatkuva muutoksen kohtaaminen työelämässä, yhteiskunnassa ja uran aikana edellyttävät myös jatkuvaa identiteettityötä ja -neuvotteluja (Lampi ym. 2019).

Urahallintaa ja -suunnittelua sävyttää tulevaisuusajattelu eli ymmärrys erilaisista vaihtoehtoisista kehityskuluista ja valinnoista sekä kehityskulkuihin ja niissä mahdollisesti toteutuviin tulevaisuuksiin varautuminen. Tulevaisuusohjauksella voidaan laajentaa opiskelijoiden ennakkointia vaihtoehtoisten ja yllättävienkin tulevaisuuksien varalta. (Ahvenainen ym. 2014, 8, 17.) Opiskelijat odottavat ohjaukselta käytännöllisyyttä, realismia ja yksilöllisyyttä (Penttilä & Nurmikari 2017, 47). Jo opintojen aikana resilienssin kehittymistä voidaan tukea esimerkiksi opinto- ja uraohjauksessa tarjoamalla monipuolisesti menetelmällisiä ratkaisuja muun muassa oman osaamisen tunnistamiseen, ongelmanratkaisutaitoihin, mentorointimahdollisuuksiin ja tiimityötaitoihin. Eri taustoista tulevat opiskelijat tarvitsevat erilaista uraohjausta, ja uraohjauksen menetelmiä kehitettäessä tulee ottaa huomioon myös kulloinenkin opiskelijakohderyhmä. Yksilöllisyyden lisääminen opinto- ja urasuunnitteluun sekä tulevaisuuden työuraan liittyvät näkökulmat motivoivat opiskelijaa.

Ammattikorkeakouluilla on hyvin vaihtelevia uraohjauksetähtöjä tai ohjauksen rakenteet ja systemaattiset ohjausprosessit puuttuvat kokonaan. Eri selvityksissä (mm. Kuurila 2014; Penttilä & Nurmikari 2017) on todettu, että opiskelijat kokevat uraohjauksen erittäin tarpeelliseksi ja jokaiselta opettajalta odotetaan kykyä tukea opiskelijan työllistymistä omalla työelämäosaamisellaan. Uraohjauksen tavoitteena tulisikin olla opiskelijalle tärkeiden, motivoivien ja kiinnostavien urapolkujen tukeminen ja yhteiskunnan muutuviin tarpeisiin vastaaminen (Lampi ym. 2020).

OTT-HANKKEEN TULOKSET KÄYTTÖÖN

Uraohjauksen vahvistaminen, sujuvoittaminen, systematisointi ja laatutyö ovat OTT-hankkeen kehittämistyön kohteena. Teemme kartoitus- ja selvitystöitä, korkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilölle suunnatun koulutuskokonaisuuden suunnittelua ja toteuttamista, uraohjauksmallien kehittämistä ja pilotointia sekä tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta koskevan tiedon kokoamista ja jakamista. Hankkeen toimenpiteiden tuloksia julkaistaan erillisjulkaisuin, artikkeleina ja blogeina. Työskentelyn päätulokset kootaan kahdeksi artikkelikokoelmaksi, joiden tekemiseen osallistuvat hanketoimijat kaikista hankeverkoston korkeakouluista:

HYVÄ, PAREMPI, PARAS TULEVAISUUDEN URAOHJAUS

Lähtökohdat ja uraohjaukskoulutus

HYVÄ, PAREMPI, PARAS TULEVAISUUDEN URAOHJAUS

Käytännön kokeilut ja suositukset

Jälkimmäisessä kokoelmassa (tulossa elokuussa 2021) esitellään hankkeessa toteutettujen selvitystöiden tuloksia opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjaukskokemuksista ja tekoälyn mahdollisuuksista. Tuohon kokoelmaan sisältyvät myös korkeakouluissa toteutettujen

pilottien kuvaukset ja niihin perustuvat mallinnukset ja suositukset siitä, miten tulevaisuusorientoitunut uraohjaus voidaan korkeakouluissa järjestää laadukkaalla ja tehokkaalla, opiskelijoiden resilienssiä ja toimijuutta tukevalla tavalla.

Tämä ensimmäinen julkaisu keskittyy taustoittamaan tulevaisuusorientoituneen uraohjauksen käsitettä, kokoamaan aihepiiriä käsittelevää tutkimusta ja hanketyötä sekä kuvaamaan, miten rakennettiin ja toteutettiin uraohjauskoulutus ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle.

Valtakunnallinen uraohjauspäivä 2021 -tapahtuma on osa OTT-hankkeen toimintaa ja otollinen tilaisuus julkaista työmme tähänastisia tuloksia valtakunnalliselle uraohjaajayhteisölle. Ei siis ole sattumaa, että tämä hankkeen ensimmäinen kokoelmajulkaisu ilmestyy parahiksi Valtakunnalliseksi uraohjauspäiväksi 24.3.2021. Uraohjaajat ja -valmentajat ry:n kanssa yhteistyössä toteutettu Valtakunnallinen uraohjauspäivä 2021 on ensimmäinen laatuaan mutta toivottavasti vakiintuu vuosittaiseksi uraohjaustoimijoiden koulutus-, kohtaamis- ja verkostoitumistapahtumaksi.

Me Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeen toimijat toivomme pitkää ikää, lukijoita ja ennen kaikkea hyödyntäjiä myös kokoelmajulkaisujen artikkeleihin sekä hankkeen verkkosivuille kootuille aineistoille, mallinnuksille ja suosituksille. Tehdään yhdessä hyvää, parempaa, parasta tulevaisuuden uraohjausta!

OHJAUS

TULEVAISUUDEN TYÖHÖN

bit.ly/uraohjaus2021
bit.ly/OTyohon

LÄHTEET

Ahvenainen, M., Korento, K., Ollila, J., Jokinen, L., Lehtinen, N. & Ahtinen, J. 2014. Tulevaisuus – paljon mahdollista. Tulevaisuusohjauksen ajatuksia ja tekoja. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tulevaisuusohjaus.fi/wp-content/uploads/2017/04/tulevaisuus-paljon_mahdollista.pdf [viitattu 11.1.2021].

Barnes, S.-A., Bimrose, J., Brown, A., Kettunen, J., & Vuorinen, R. 2020. Lifelong guidance policy and practice in the EU: trends, challenges and opportunities. Final Report. European Commission. Directorate-General for Employment Social Affairs and Inclusions. Directorate E. Luxembourg: Publications Office of the European Union. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.2767/91185> [viitattu 10.1.2021].

Career guidance and public policy. Bridging the cap. 2004. OECD. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34050171.pdf> [viitattu 10.1.2021].

Career guidance policy and practice in the pandemic. Results of a joint international survey. June to August 2020. 2020. Cedefop. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Dufva, M., Halonen, M., Kari, M., Koivisto, T., Koivisto, R. & Myllyoja, J. 2017. Kohti jaettua ymmärrystä työn tulevaisuudesta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 33/2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=18301> [viitattu 11.1.2021].

Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023. ELO-foorumi. 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:34. Helsinki: Valtioneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-536-8> [viitattu 10.1.2021].

Euroopan neuvoston päätöslauselma 2008/C 319/02. Neuvoston ja neuvostossa kokoon-tuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma, annettu 21 päivänä mar-raskuuta 2008 — ”Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin”. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A42008X1213%2802%29&qid=1610176023729> [viitattu 11.1.2021].

Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A reference fra-mework for the EU and for the Commission. 2015. ELGPN Tools No. 6. The European Lifelong Guidance Policy Network, University of Jyväskylä, Finnish Institute for Edu-cational Research. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-develop-ment-for-lifelong-guidance> [viitattu 10.1.2021].

Haug, E. H., Hooley, T., Kettunen, J. & Thomsen, R. (toim.) 2020. Career and Career Guidance in the Nordic Countries. Leiden: Brill. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://brill.com/view/title/57290> [viitattu 10.1.2021].

Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V.-M., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J.-P., Goman, J., Hietala, R., Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin – Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 2:2016. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://karvi.fi/app/uploads/2016/02/KARVI_0216.pdf [viitattu 10.1.2021].

Hooley, T. & Dodd, V. 2015. The economic benefits of career guidance. Careers England. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10545/559030> [viitattu 30.12.2020].

Kuurila, E. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Annales Universitatis Turkuensis C 384. Turun yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5771-2> [viitattu 10.1.2021].

Lampi, E., Vähäsantanen, K. & Rantanen, J. 2019. Uraohjaajien osaaminen ja haasteet työelämän murroksessa. Aikuiskasvatus 39 (3), 208–220. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.33336/aik.85710> [viitattu 30.12.2020].

Ohjaus tulevaisuuden työhön. 2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/ohjaus-tulevaisuuden-tyohon-the-student-s-counseling-for-the-work-of-the-future/> [viitattu 10.1.2021].

Oksanen, K. 2017. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa. Jaettu ymmärrys työn murroksesta. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13a/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-432-0> [viitattu 10.1.2021].

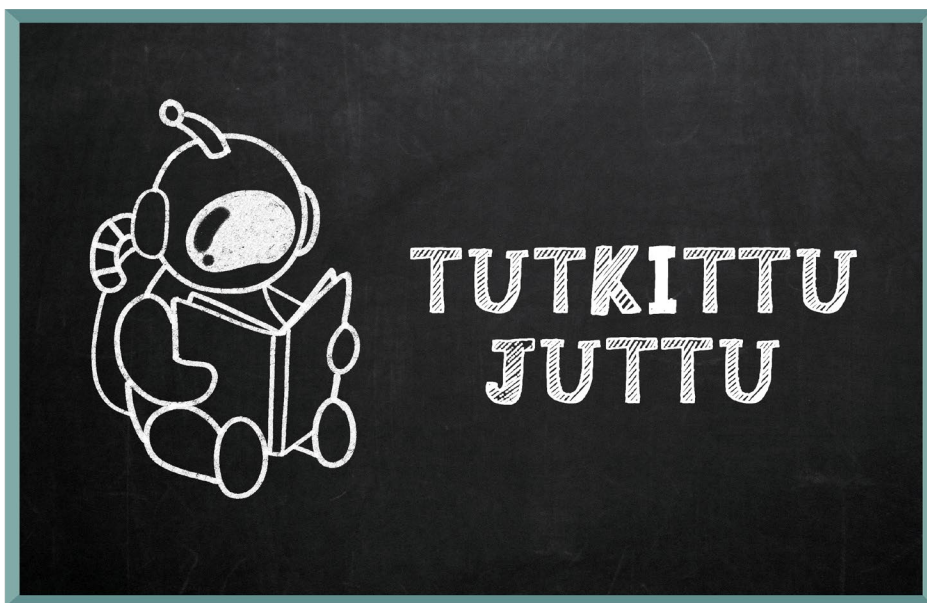
Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030. 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2019:12. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-628-7> [viitattu 10.2.2021].

Penttilä, J. & Nurmikari, E. 2017. Lähitulevaisuutta kuvaavaa tietoa urasuunnittelun tueksi – katsaus opiskelijoiden uratiedontarpeisiin. Teoksessa Jokinen, T. & Marttila, L. (toim.) Näkökulmia uraseurantaan ja uraohjaukseen – AMKista uralle! -hankkeen loppuraportti. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 94, 37–49. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tamk.fi/-/julkaisu-nakokulmia-uraseurantaan-ja-uraohjaukseen> [viitattu 11.1.2021].

Rouhelo, A., Nikander, L., Kilpinen, T. & Niinikoski, S. 2020. YAMK-tutkinnot uudistavat työelämää ja osaamista – vai uudistavatko? AMK-lehti/UAS Journal 4/2020. Päivitetty 9.12.2020. Saatavissa: <https://uasjournal.fi/4-2020/yamk-uudistaa-tyoelamaa/> [viitattu 10.1.2021].

Schiersmann, C., Einarsdóttir, S., Katsarov, J., Lerkkanen, J., Mulvey, R., Pouyaud, J., Pukelis, K. & Webe, P.C. (toim.) 2016. European competence standards for the academic training of career practitioners. NICE Handbook Vol. II. Opladen: Barbara Budrich Publishers. Saatavissa: <http://www.nice-network.eu/pub/> [viitattu 10.1.2021].

Vuorinen, R. & Virolainen, M. 2017. Opinto- ja HOPS-ohjauksesta urasuunnittelutaitojen vahvistamiseen ja ohjauspalvelujen laadun arviointiin. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 19 (2), 4–19. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201708103451> [viitattu 10.1.2021].

KATSAUS KORKEAKOULU- OPISKELIJOIDEN URAOHJAUS- KOKEMUKSIIN

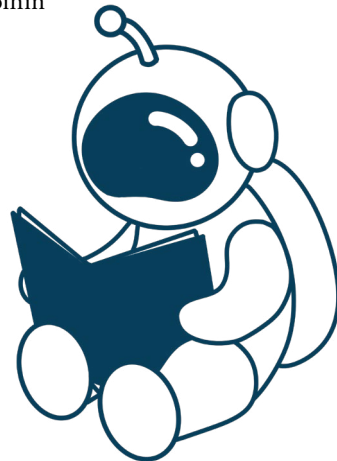
Päivi-Katriina Juutilainen, Leena Nikander, Heikki Hannula,
Nina Mäkelä & Outi Rantanen

Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeen (OTT) keskiössä on uraohjaus. Ohjauksen painopisteen siirtymistä opinto-ohjauksesta uraohjaukseen on korostettu viime vuosina niin kansainvälisissä kuin kansallisissakin yhteyksissä, ja uraohjauksen merkitys on noussut esiin myös useissa aikaisemmissa ohjauksen kehittämistä koskevissa hankkeissa. Jo vuonna 2011 julkaistussa elinikäisen ohjauksen strategiassa korostettiin uranhallinta- sekä uran- ja elämänsuunnittelutaitojen hankkimisen merkitystä (Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet 2011, 28). Niin ikään Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteisiin kytkeytyvässä uudessa elinikäisen ohjauksen strategiassa vuosille 2020–2023 ohjausta tarkastellaan elämänkulun mittaisena jatkumona, joka muodostuu yksilön ja hänen omien urasuunnittelutaitojensa sekä niitä tukevan tiedon, neuvonnan ja ohjauksen vuoropuheluna (Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023. ELO-foorumi 2020).

OHJAUS TULEVAISUUDEN TYÖHÖN -HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Hankesuunnitelman vahvana tausta-ajatuksena oli opiskelijoiden uranhallintataitojen ja tulevaisuuden työelämässä selviytymisen tukeminen. Tätä ajatusta vahvisti se, että hanketta valmistelevissa ammattikorkeakouluissa ohjauksen rakenteet ja prosessit olivat muutoksessa ja niitä haluttiin uudistaa opiskelijoiden uraohjaustarpeita vastaaviksi. OTT-hanke alkoi tukea korkeakoulujen uudistustyötä kahdella tavalla: kehittämistyön ja koulutuksen menetelmin. Kehittämistyössä selvitettiin eri ammattikorkeakoulujen ohjausprosessien ja -rakenteiden nykytilannetta.

Koulutuksen suunnittelua varten päätettiin tehdä kaksi selvitystä: 1) opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjausosaamista ja koulutustarpeita kartoittava kysely sekä 2) selvitys ammattikorkeakouluopiskelijoiden uraohjauskokemuksia kartoittaneista hankkeista. Tässä artikkelissa esittelemme koosteen eri hankkeissa ja tutkimuksellisissa selvityksissä saadusta opiskelijoiden uraohjauskokemuksista. Valitsimme mukaan hankkeita, jotka oli toteutettu vuoden 2012 jälkeen ja joihin meillä hanketoimijoina oli ennestään kosketuspintaa.

OPISKELIJOIDEN URAOHJAUSKOKEMUKSIA SELVITTÄNEITÄ HANKKEITA

Oheinen taulukko kokoaa aiempia ohjauksen hankkeita. Olemme tiivistäneet kunkin hankkeen tavoitteet, kehittämistoimenpiteet sekä keskeisen annin OTT-hankkeelle. Tämän jälkeen esittelemme hankkeissa esiin tulleet opiskelijoiden uraohjauskokemukset yksityiskohtaisemmin.

TAULUKKO. Yhteenveto ohjaushankkeista

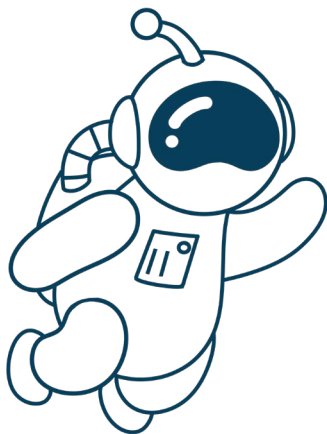
HANKE rahoittaja koordinaattori toteutusaika	Kuvaus	OTT-HANKKEESSA huomioon otettavaa
TUURA ESR TAMK 4/2018– 12/2020	Hankkeessa muodostettiin kokonaiskuva tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauspalveluista. Tätä tietoa myös levitettiin korkeakouluille valtakunnallisesti. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli kehittää ja kartoittaa uraohjauksen palveluita sekä tunnistaa mahdollisia palvelukatteita tukea tarvitsevien ammattikorkeakouluopiskelijoiden työllistymisen tukemisessa. (TUURA – Tukea urapolulle s.a.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tukea tarvitsevien ohjauspalveluiden kartoittaminen
Toteemi OKM Haaga-Helia 1/2017– 12/2019	Hankkeessa tutkittiin ja kehitettiin käytännönläheisiä malleja työn ja korkeakouluopintojen yhdistämiseen. Tarkoituksena oli ottaa huomioon työtävien tekemisen yhteydessä tapahtuva oppiminen ja osaamisen kehittyminen ja erityisesti osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Hankkeen osatoteutuksissa löydettiin uudenlaisia malleja erityisesti työn opinnollistamiseen. (Toteemi – Työssä oppimassa, työhön s.a.)	<ul style="list-style-type: none"> • Opinnollistaminen • Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
Someta duuniin ESR TAMK 10/2016– 12/2019	Tarkoituksena oli lisätä korkeakoulussa tapahtuvan ohjauksen toimijoiden valmiuksia edistää työnhaun ja oman osaamisen markkinoinnin ja tuotteistamisen taitoja sekä mahdollistaa niiden kehittyminen. Tarkoituksena oli lisäksi kehittää digitaalisten työvälineiden hyödyntämistä työelämän ja opiskelijoiden kohtaamisissa. Hankkeessa haettiin ratkaisua kolmeen pääteemaan: korkeakoulutettujen työllistyminen digitalisoituvassa yhteiskunnassa, työnantajien ja korkeakoulutettujen kohtaaminen digitalisoituvissa ympäristöissä ja työmarkkinoilla sekä korkeakoulujen uraohjauksen digiloikan vahvistuminen. (Someta Duuniin 2021.)	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalisoituvaa toimintaympäristöä • Digitaaliset urataidot

HANKE rahoittaja koordinaattori toteutusaika	KUVAUS	OTT-HANKKEESSA huomioon otettavaa
Jatkoväylä ESR Xamk 10/2016– 12/2018	Tavoitteena oli lyhentää kokonaisopiskelu-aikaa opintopolulla, joka muodostuu ammatillisesta toisen asteen tutkinnosta ja ammattikorkeakoulututkinnosta. Tavoitteeseen pyrittiin kiinnittämällä erityinen huomio tutkintoihin johtavien koulutusten väliseen nivelvaiheeseen ja siinä hyödynnettäviin toimintamalleihin ja pedagogisiin ratkaisuihin. Toisen asteen opiskelijoille tarjottiin mahdollisuuksia suorittaa korkeakouluopintojen taseoisia väyläopintoja, jotka on mahdollista tunnistaa ja tunnustaa osana korkeakoulututkintoa. (Jatkoväylä – sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun s.a.)	<ul style="list-style-type: none"> • Toiselta asteelta ammattikorkeakouluopintoihin • Nivelvaiheen väyläopinnot
Nopsa ESR HAMK 10/2016– 10/2019	Tavoitteet olivat hyvin samanlaiset Jatkoväylä-hankkeen kanssa. Nopsa-hankkeessa kehitettiin yksittäisten ammattipistojen ja ammattikorkeakoulujen kumppanuuksia ja yhteistyömalleja, yksilöllisiä ja joustavia opinto- ja urapolkuja samoin kuin haasteeksi osoittautuneita polkumalleja vieraiden kielten osaamisen kehittämiseen ennen korkeakouluopintoja. (Nopsa – nopea ammatillinen väylä työelämään s.a.)	<ul style="list-style-type: none"> • Toisen asteen koulutusorganisaation ja ammattikorkeakoulun kumppanuus • Polkumallit vieraiden kielten oppimiseen
AMKista uralle! ESR Turun AMK 9/2018– 4/2021	Tavoitteena on kehittää ammattikorkeakouluille yhtenäinen uraseurannan työkalu. Hankkeen aikana toteutetaan vuosittain uraseurantakysely, jonka tulokset levitetään laajalti. Tuloksia on tarkoitus hyödyntää osaamistarpeiden muutosten ennakkoinnissa, koulutuksen ja opetuksen kehittämisessä, ohjaus- ja urapalveluissa, uusien opiskelijoiden rekrytoinnissa ja yleisesti tulosten vertailtavuudessa valtakunnallisesti ammattikorkeakoulujen kesken. Uraseurantatieto auttaa myös opettajuuden muutoksen ymmärtämisessä ja opiskelijoiden työuran ja urapolkujen suunnittelussa. (AMKista uralle – uraseurantatiedot käyttöön -hanke s.a.)	<ul style="list-style-type: none"> • Uraseuranta • Valmistumiskyseily viisi vuotta aiemmin ammattikorkeakoulusta valmistuneille • Kyselyn vakinaistaminen 2021

TUURA

TUURA-hankkeen loppuraportissa (Isosuo ym. 2020) nousee keskeisenä opiskelijan ohjaus-tarpeen tunnistaminen. Opintojen suorittamiseen ja valmistumiseen paljon tukea tarvitsevat opiskelijat kokivat hyötyvänsä eniten henkilökohtaisista keskusteluista. He kaipaivat tukea vahvuksiensa ja potentiaalinsa löytämiseen, ongelmien ja avun tarpeensa tunnistamiseen sekä toiveidensa tutkimiseen ja tavoitteiden asettamiseen. Osa opiskelijoista myös kertoi, että avun pyytäminen voi olla vaikeaa tai kiusallista, vaikka apua tarvitsisi, sillä esimerkiksi pelko heikommaksi leimautumisesta estää pyytämästä apua. Oli myös opiskelijoita, jotka olivat hakeneet apua mutta eivät olleet sitä saaneet.

Eryteisesti ne opiskelijat, joiden opinnot olivat sujuneet tavoitteiden mukaisesti, toivoivat työelämään liittyvää tukea ja verkostoja, kuten vierailuja ja vierailijoita, erilaisia urapolkutarinoita ja yhteistyöprojekteja. He olivat valmiita verkostoitumaan mutta kaipaivat siihen sekä enemmän tilaisuuksia että rohkaisua.

Opiskelijoiden kokemat haasteet

- psyykkiset ja fyysiset haasteet
- itsetuntemuksen ja -varmuuden puute
- puutteet motivaatiossa ja opiskelutaidoissa
- puutteet kielitaidossa
- yhteisöllisyyden, ystävien ja yhteishengen puute
- tilojen epäterveellisyys
- epätasalaatuisuus henkilökunnan tietotaidossa ohjata opiskelijoita

TOTEEMI

Toteemi-hankkeen päätavoitteena oli kehittää käytännönläheisiä malleja työn ja korkeakouluopintojen yhdistämiseen ja hyödyntää opintojen aikaista työtä osana asiantuntijuuden kehittämistä. Metropolia Ammattikorkeakoulussa (Holvikivi ym. 2019) toteutetun kyselyn mukaan opiskelijat pitivät opinnollistamista tulevaisuuden tapana oppia, mutta heidän tietoisuutensa siitä oli vähäistä. Viidesosa opiskelijoista oli kuullut opinnollistamisesta, mutta vain kymmenellä prosentilla oli siitä kokemusta. Kyselyn tulokset vahvistavat, että opinnollistamiseen kannattaa panostaa entistä enemmän. Vastaajien mielestä työn opinnollistaminen yhdistää oppitua käytäntöön oivallisella tavalla sekä parhaimmillaan tarjoaa opiskelijoille ponnahduksen työelämään ja mahdollisuuden uravalintoihin jo opintojen aikana.

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Kylmäkoski ym. 2019) tehtiin myös opinnollistamiseen liittyviä opiskelijahaastatteluja, joiden perusteella kuvattiin valmistuneiden

opiskelijoiden urapolkuja. Henkilökohtaiset haastattelut toteutettiin 92 kulttuurituottajalle ja 60 yhteisöpedagogille. Toteemi-hankkeen raportissa esiteltiin kulttuurintuottajaopiskelijoiden urapolut. Tulosten mukaan opiskelijoiden reitit työelämään olivat hyvin erilaiset. Kulttuurituottajien työllistymisessä löytyi neljä erilaista urapolkua:

1. Harjoittelupolku

Harjoittelupolun kulkija oli usein harrastanut kulttuuria jo ennen opintojaan, mutta ei ollut ollut vahvasti sisällä missään kulttuuriskenessä. Hän teki harjoittelunsa kiitettävästi, solmi uusia kontakteja ja työllistyi yleensä jonkin sattuman, kuten harjoittelupaikan vakituisen työntekijän irtisanoutumisen myötä. Harjoittelupolku johti usein työllistymiseen jo ennen valmistumista, mutta tämä ei jarruttanut valmistumista.

2. Rock-polku

Rock-polun kulkija oli jo ennen opintojaan sisällä jossakin kulttuuriskenessä ja tiesi jo koulutukseen tullessaan, mihin haluaa työllistyä. Tavoitteet olivat yleensä mediaa kiinnostavilla aloilla, joilla työpaikoista käydään kovaa kilpailua ja joissa tutkinnon suorittamista tärkeämpää on olla ”hyvä tyyppi”. Rock-polun kulkija työllistyi lopulta omalle alalleen, mutta se ei tapahtunut helposti. Työpaikat olivat usein projektimaisia, lyhyitä ja työttömyysjaksot tyypillisiä. Rock-polun kulkija päätyi usein yrittäjäksi – joko sen vuoksi, että voi laskuttaa keikkatyönsä toiminimen kautta, tai siksi, että intohimonsa myötä löysi hyvän bisnesidean.

3. Ambitiopolku

Tyypillinen ambiopolun kulkija oli lahjakas opiskelija, ja hänen taitonsa huomattiin myös kulttuurituotantoalalla. Polun edustaja värvättiin usein töihin jo opintojen aikana, ja ura kehittyi nopeasti. Ambitiopolun kulkijalle korkeakoulututkinto ei riittänyt, vaan hän tyypillisesti hakeutui kansalliseen tai kansainväliseen maisteriohjelman melko nopeasti valmistumisen jälkeen.

4. Harmaan kiven polku

Harmaan kiven polku viittasi vaikeaan työllistymiseen. Tämän polun kulkija ei välttämättä tehnyt mitään väärin, mutta hänen kohdallaan ei tapahtunut onnekasta sattumaa, kuten harjoittelupolun kulkijalla. Työmarkkinoiden vetäessä hyvin tämä polku johti tyypillisesti työllistymiseen asiakaspalvelutehtäviin. Työpaikka löytyy kuitenkin lopulta omalta alalta, mikäli polun kulkija on tarpeeksi sinnikäs.

Yhteisöpedagogien polut muovautuivat kirjoittajien mukaan hyvin samankaltaisesti, vaikka niitä ei raportoitu artikkelissa. Yhteistä molempien koulutusten urapoluille oli harjoittelujen erittäin suuri merkitys työllistymiseen. Tulokset siis osoittavat, että työllistymisen kannalta on varmintaa, että työpaikka hankitaan jo opintojen aikana.

SOMETA DUUNIIN

Janne Antikainen (2019) pohtii hankejulkaisun artikkelissaan sosiaalisen median merkitystä verkostoitumisessa korkeakouluopiskelijoiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Someta Duuniin -hankkeen kehittämistyössä hyödynnettiin näitä näkemyksiä, kun mietittiin, millainen merkitys verkostoilla on työllistymisen kannalta ja miten somea voisi hyödyntää työnhaussa (Rantanen ym. 2019; Someta Duuniin 2021). Sosiaalinen media mahdollistaa pääsyn avoimille koulutus-, ura- ja työfoorumeille helpommin kuin koskaan aiemmin. Hankkeessa hyödynnetään Hooleyn (2012) jäsenystä, jonka mukaan opiskelijat kokivat hallitsevana heikommin verkkovuorovaikutuksen, kun taas sopeutuminen muutokseen, tiedonkäsitteily, kriittisyys, verkostoituminen, sisällöntuotanto ja verkkonäkyvyys koettiin osattavan paremmin.

JATKOVÄYLÄ

Jatkoväylä-hankkeen tavoitteena oli lyhentää kokonaisopiskeluaikaa opintopolulla, joka koostuu ammatillisesta toisen asteen tutkinnosta ja ammattikorkeakoulututkinnosta. Hankkeessa luotiin ja kokeiltiin yhteistyön toimintamalleja ja pedagogisia ratkaisuja toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun väliseen nivelvaiheeseen. Hankkeessa koottiin aineistoa ammatillisen koulutuksen väylää korkea-asteen opintoihin edenneiden opiskelijoiden uraohjaukokemuksista (Juutilainen & Mäkelä 2018, 102–123). Vaikka tutkimus kohdentui nivelvaiheeseen ennen korkeakouluopintoja, voidaan tuloksia hyödyntää laajemminkin, erityisesti kun tarkastellaan perinteisen opinto-ohjauksen ja laaja-alaisemman uraohjauksen välistä suhdetta.

Tutkimustulosten mukaan sujuva toisen asteen ja korkea-asteen koulutusten välinen yhteistyö näkyi opiskelijoiden parempana tietoisuutena jatkokoulutusmahdollisuuksistaan. Ammatillista väylää edenneet opiskelijat tunsivat kuitenkin epävarmuutta akateemisista taidoistaan ja arvostivat korkeakouluopintojen alkuvaiheessa tarjolla olevia tukimuotoja, esimerkiksi matematiikan ja kielten kertauskursseja. Sen sijaan ammattiopinnoissa ja esimerkiksi työelämäverkostoissa koettiin pätevyyttä. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) käytänteet koettiin sekavina ja niihin suhtauduttiin kriittisesti, koska henkilökohtaisten opintopolkujen suunnittelu ei toteutunut jäykkien lukujärjestyskäytänteiden vuoksi. Myös eronteko ammatillisen ja lukiokoulutuksen välillä nousi esille. Opiskelijat kokivat jaon “käytännölliseen” ja “tiedolliseen” elävän edelleen vahvana muun muassa opettajien asenteissa. Tutoropiskelijoille ja vertaistuelle yleensäkin annettiin suuri merkitys opintojen alkuvaiheessa. Tutkimusraportin (Juutilainen & Mäkelä 2018) johtopäätöksissä suositellaan ryhmänohjausmuotojen kehittämistä osana korkea-asteen ohjausjärjestelmiä.

NOPSA

Nopsa-hankkeessa haettiin ratkaisua ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin siirtymisen sujuvoittamiseen ja työelämään johtavan opintopolun nopeuttamiseen tekniikan ja liikenteen aloilla. Hankkeessa toteutettiin kolme työpakettia, joista ensimmäisessä kehitettiin ammattiopistojen ja ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä, toisessa yksilöllisiä ja joustavia opintopolkuja kohti korkea-astetta ja kolmannessa kielten oppimisen polku-opintomalleja.

Nopsa-hankkeessa tehtiin selvityksiä ja erillisiä kehittämistoimia. Kyselyiden mukaan opettajien opinto- ja uraohjauksen osaamisessa on suuria eroja, jotka näkyvät opiskelijan saaman ohjauksen laadussa. Opiskelijat kiinnittivät huomiota yleisesti siihen, että ohjausta ei ole tarjolla riittävästi tai se ei ole oikea-aikaista. Johtopäätöksenä todetaan, että uraohjaus tulee suunnitella opintopolulla keskeisesti mukana olevaksi kehittyväksi elementiksi, joka ei ole irrallinen palvelu. Kokonaisuutena ohjaus on keskeinen osa laadukasta opetus- ja ohjausprosessia, jonka varmistaminen on jokaisen koulutuksen järjestäjän tehtävä. Hankkeen yhtenä keskeisenä tuloksena syntyi kokonaisvaltainen uraohjauksen valmennusohjelma: <https://urly.fi/16qa>.

AMKISTA URALLE!

AMKista uralle! -hankkeessa toteutettiin viisi vuotta aiemmin valmistuneille uraseurantakysely, jonka keskeiset teemat olivat tyytyväisyys tutkintoon, työuran kokonaisuus, koulutautuminen tutkinnon jälkeen, työtilanne valmistumis- ja kyselyyn vastaamishetkellä sekä oman osaamisen ja työn vastaavuus. Vuoden 2012 vastausten perusteella valmistuneet olivat tyytyväisiä suoritettuun tutkintoon. Vastanneista 49 % oli valmistumisen jälkeen ollut yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa ja 64 %:lla oli vakituinen työ. AMK-tutkinnon jälkeinen koulutautuminen kohdistui YAMK-tutkintoon (17 %), lisäkoulutukseen (29 %) ja pätevytymis- ja erikoistumiskoulutukseen (11 %). Näiden avulla vahvistettiin ammatillista osaamista ja uralla etenemistä. Opintojen aikana yleisten työelämävalmiuksien (geneeristen taitojen) osaamisen kehittyminen koettiin heikommaksi kuin se, mitä työelämässä olisi vaadittu. Puutteellista osaamista raportoitiin muun muassa oma-aloitteisuudessa ja itseohjautuvuudessa, stressin sietokyvyssä ja sopeutumisessa uusiin tilanteisiin, ongelmanratkaisutaidoissa, kehittämisosaamisessa ja kyyvyssä oppia ja omaksua uutta (ks. myös Laitinen 2020). Vuosina 2013 ja 2014 valmistuneiden tulokset noudattivat vuoden 2012 tuloksia: muun muassa 72 % kyselyyn vastanneista (n = 16736) oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että tutkinto antoi riittävät valmiudet työelämään. Toisaalta noin kolmannes olisi odottanut tutkinnolta enemmän vastaavuutta.

Parhailtaan kootaan vuonna 2015 valmistuneiden uraseurantakyselyn tuloksia (AMKista uralle – uraseurantiedot käyttöön -hanke s.a.). Ajantasainen tietoisuus työelämässä tarvittavasta osaamisesta vahvistaa opiskelijoiden tietoja ammateista, lisää tietoa urapolusta ja antaa eväitä oman työuran suunnitteluun. Teemu Jokisen ja Liisa Marttilan (2017) toimittamassa julkaisussa on artikkeleita uraseurannasta ja uraohjauksesta, samoin UAS Journal -lehden teemanumerossa Työelämä tietoa käyttöön (2020).

URAOHJAUS HAAGA-HELIASSA JA METROPOLIASSA

Ilkka Uronen (2019) perehtyi uraohjauksen erikoistumisopintojen kehittämishankkeessaan Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun uraohjauksen tarpeisiin ja tarjontaan ja selvitti, saavatko ammattikorkeakouluopiskelijat riittävästi oikeanlaisia ja oikea-aikaista uraohjausta opintojensa aikana valmistautuessaan työelämään. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina yhdeltä Haaga-Helian ja yhdeltä Metropolian opiskelijaryhmältä. Kaikki opiskelijat olivat työssäkäyviä ja suhtautuivat tavoitteellisesti opintoihinsa ja työurasuunnitelmiinsa.

Opiskelijoiden haastatteluissa tuli esiin yksilöllisen uraohjauksen tarve. Ohjausta tarvittiin oman työuran kannalta mielekkäiden opintovalintojen tekemiseksi. Oman työurapolun hahmottaminen koettiin tärkeänä myös kokonaisvaltaisen elämän suunnittelun näkökulmasta. Uraohjaus nähtiin myös keskeisenä välineenä opintojen, työn ja oman tulevaisuuden yhteen saattamisessa. Siltä odotettiin monipuolisuutta ja myös kasvuun, persoonallisuuteen ja ammatti-identiteetin muodostumiseen liittyvien kysymysten käsitteilyä. Onnistuneen ohjauksen mittareiksi nimettiin ohjauksen osuvuus ja henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaaminen.

Opiskelijat kokivat, että korkeakoulujen sekä opettajien ja ohjaajien myönteinen ohjaava asenne tuki heidän opiskelumotivaationsa syntymistä, opintojen etenemistä ja myönteistä tulevaisuusorientaatiota. Opiskelijoiden kokemusten mukaan tulevaisuusorientaatio lisää opiskelijan luottamusta itseensä ja valmiuksia siirtyä työelämään.

Haastateltavien yhteinen toivomus oli, että uraohjaus voisi kattaa koko opiskeluajan koulutukseen hakeutumisasiheesta valmistumiseen ja työllistymiseen saakka. Ohjaus voisi olla myös tavoitteellisesti kurssien sisään rakennettua. Haluttiin myös lisätä uraohjausklinikoita, joissa opiskelija voisi käydä tarpeen mukaan keskustelemassa uraohjaajan kanssa.

OPISKELIJOIDEN URAOHJAUSKOKEMUKSIA SELVITTÄNEITÄ TUTKIMUKSIA

URAOHJAUS JA URASUUNNITTELU AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Erja Kuurilan (2014) väitöstutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista uraohjausta ammattikorkeakoulussa tarvitaan: millaista on oikein ajoitettu, kohdennettu ja sisällöltään kattava uraohjaus. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat tuutoriopettajat ja eri vaiheissa opiskelua olevat opiskelijat. Tuutoriopettajilta selvitettiin, millaista uraohjausta opiskelijat tarvitsevat ja millaista uraohjausta he itse antavat. Opiskelijoilta selvitettiin, miten he suunnittelevat uraansa ja millaista uraohjausta he haluaisivat.

Tutkimuksen tulokset osoittavat sen, että opiskelijat kokivat uraohjauksen erittäin tärkeäksi mutta riittämättömäksi opintojen aikana. Opiskelijat toivovat saavansa tukea etenkin henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimiseen, vaikka uskovatkin sen rakentuvan oman aktiivisuuden kautta. Lisäksi opiskelijat kokevat uraohjauksen tarpeen vaihtelevan opintojen eri vaiheissa. Opiskelijoiden kokemuksissa painottuvat henkilökohtaisen uraohjauksen ja luottamuksellisen ohjaussuhteen merkitys. Osa vastaajista ei kuitenkaan tiennyt tuutoriopettajaansa tai vertaistuutoriansa, joilta on mahdollista saada henkilökohtaista ohjausta. Opiskelijat toivovat ohjaajalta asiantuntemusta ja kattavaa tietoa tulevasta ammatista ja työllistymismahdollisuuksista. Uraohjauksen halutaan siis olevan hyvin käytännönläheistä työelämään tutustumista. Runsaat puolet opiskelijoista näkee uraohjauksen niin tärkeäksi, että he toivovat sen sisältyvän johonkin opintojaksoon. (Kuurila 2014, 178–187.)

Opiskelijat odottavat saavansa tuutoriopettajien toteuttamassa henkilökohtaisessa uraohjauksessa tietoa ja yleistä ohjausta sekä valmiuksia urasuunnitteluun. Opiskelijat toivovat, että omia ominaisuuksia, vahvuuksia ja kehittymistarpeita selvitettäisiin. Lisäksi opiskelijat toivovat ohjaajan olevan aidosti kiinnostunut heistä ja heidän urastaan. (Kuurila 2014, 178–187.)

Opintojen keskivaiheilla opiskelijat kaipaavat saatua enemmän ohjausta kurssivalintoihin ja harjoittelupaikkoihin. Harjoittelupaikkojen valinnassa tarvitaan selvästi enemmän ohjausta, esimerkiksi tietoa erilaisista vaihtoehtoista, ainevalintojen merkityksestä ja opintojen sisällöstä juuri uratavoitteiden kannalta. Opintojen loppuvaiheessa uraohjaukselta toivotaan tietoa työhön hakeutumisesta ja valmentautumisesta sekä työllistymismahdollisuuksista erilaisiin työpaikkoihin ja työllisyystilanteesta. Etenkin loppuvaiheen opiskelijat toivovat, että uraohjaukseen osallistuisivat myös työelämän edustajat. Opiskelijat arvioivat uraohjauksen sopivan myös sisällöksi opintojaksoihin. (Kuurila 2014, 178–187.)

Kuurilan tutkimustuloksista myös ilmenee, että läheskään kaikilla opiskelijoilla ei ollut tarvetta uraohjaukseen, eikä heillä ollut esittää mitään toiveita uraohjauksen sisällöksi. Osalla opiskelijoista on omat urasuunnitelmat jo valmiiksi pohdittuina tai opinnot vielä niin alku-

vaiheessa, ettei asia ole ajankohtainen. Osalle opiskelijoista uraohjaus käsitteenä on vieras, eivätkä he tiedä, mitä se voisi tarjota heille. Osa vastaajista taas kaippaa aikaisempien opintojen ajalta opintojen ohjaajaa, mikä osoittaa sen, että opiskelijat eivät miellä tuutoriopettajaa vastaavanlaisena ohjaajana ja tukena ammattikorkeakoulussa. (Kuurila 2014, 178–187.)

Kuurilan (2014, 189–196) aineiston pohjalta voidaan muodostaa kolme urasuunnittelijatyyppejä: epävarmat, uteliaat, tietoiset. Epävarmat urasuunnittelijat olivat sattumalta valinneet koulutusalan, työelämään liittyy huolta ja pelkoa sekä tulevaisuus nähdään pessimistisenä. Uteliaat urasuunnittelijat näkevät koulutuksen mahdollisuutena, heillä on jo hiukan kokemusta työelämästä, ja he odottavat uteliaasti työelämäharjoittelujaksoja. Tietoiset urasuunnittelijat olivat varmoja uravalinnastaan, ja koulutuslavalinta oli onnistunut, heillä oli selkeät tavoitteet ja tulevaisuuden suunnitelmat olivat realistisia ja optimistisia.

OPINTOJEN AIKAINEN TYÖSSÄKÄYNTI – ONGELMA VAI MAHDOLLISUUS?

Liisa Vanhanen-Nuutinen, Juhani Saari, Hannu Kotila ja Kimmo Mäki (2018) tarkastelevat artikkelissaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opintojen aikaisesta työssäkäynnistä. Analyysi perustuu Eurostudent VI- ja Opiskelijabarometri 2014–2015 -aineistoihin. Tulosten mukaan opiskelijoiden työtuntien määrällä ja työtehtävien laadulla oli merkitystä ammattikorkeakouluopintojen etenemiselle ja opiskelumotivaatiolle. Yli 15 tunnin viikoittainen työskentely vaikutti opintojen etenemiseen riippuen työn laadusta ja siitä, kuinka hyvin se vastasi opiskeltavaa alaa. Vaativat työtehtävät lisäsivät opintojen motivoivuutta, mutta samalla ne lisäsivät viikkotuntien määrää ja työstä koettua stressiä. Suuri tuntimäärä opiskelualaa huonosti vastaavassa työssä puolestaan heikensi opiskelijoiden motivaatiota ja hidasti opintoja. Tulosten mukaan työskentely oman koulutusalan työtehtävissä kehittää osaamista, jota korkeakoulutuksessa ei voi suoraan oppia. Kuitenkin työskentely myös muissa tai vähemmän vaativissa työtehtävissä kehittää yleisiä työelämätaitoja.

Yhteenvetona Vanhanen-Nuutinen ym. (2018) totesivat, että hyvät työelämäkäytännöt opetuksessa ja ohjauksessa vähentävät opiskelijoiden työssäkäynnissä koettua stressiä sekä lisäävät opiskelijan tyytyväisyyttä opintojensa etenemiseen ja oppimiseensa. Tämän vuoksi on tärkeää, että työssäkäynti huomioidaan opiskelijoiden uraohjauksessa. Tällöin keskeistä on, mitkä opetuksen ja korkeakoulutuksen käytännöt tukevat opiskelijan opintojen aikaista työssäkäyntiä ja opintojen etenemistä samanaikaisesti ja miten työssäkäynti ja opiskelu saadaan palvelemaan toisiaan.

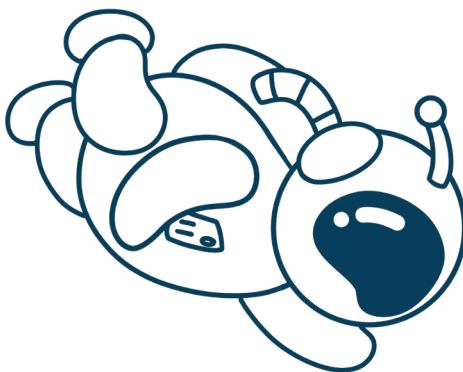
OPISKELIJOIDEN HYVINVOINTI JA TULEVAISUUSUSKO

Helena Kasurinen ja tutkimusryhmä (2019) selvittivät ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointiin ja tulevaisuususkoon vaikuttavia tekijöitä kyselylomakkeella, johon saatiin 1 039 vastausta. Tutkimuksen tuloksissa korostuivat erityisesti yhteisöllisyyden palautteen

saamisen merkitys. Opiskelijat siis vaikuttavat kaipaavan lisää sekä yhteisöllisyyttä että tukea opintojensa edistämiseen. Itsetunto ja tyytyväisyys elämään näyttäisivät tutkimuksen mukaan vaikuttavan vahvasti opiskelijoiden hyvinvointiin ja omaa tulevaisuuttaan koskevaan luottamukseen. (Kasurinen 2019, 46.)

Kasurinen (2019, 47) määrittelee toimijuuden käsitteen ajanhallinnan, minäpystyvyyden ja tavoitteellisen työskentelyn valmiuksina sekä kyynä sopeutua muutostilanteisiin. Tärkeänä ulottuvuutena hän nostaa esille myös sosiaalisen toimintakyvyn, jota voidaan tarkastella rahankäytön, arkielämän toiminnan, sosiaalisten suhteiden ja tulevaisuuden suunnittelun avulla. Nämä kaikki vaikuttavat vahvasti myös opinnoissa selviytymiseen.

Keskeinen johtopäätös on, että opiskelijoiden valmiudet opintoihin ja opiskeluun vaihtelevat suuresti. Näin ollen olisi tärkeätä lisätä mahdollisuuksia joustaviin opintopolkuihin, erilaisiin pedagogisiin ratkaisuihin ja opettajien ammattitaitoon. Urasuunnittelu- ja työllistymistaitojen keskeisissä elementeissä, kuten opintojen suunnittelu- ja työnhakutaidoissa, opiskelijoilla on vielä kehitettävää. (Kasurinen 2019, 47.)

KORKEAKOULUOPIKELIJAN URAOHJAUSKOKEMUKSISTA HAVAITTUA

Tavoitteenamme oli OTT-hankkeessa selvittää, millaisia kokemuksia ammattikorkeakouluopiskelijoilla on saamastaan ohjauksesta, erityisesti uraohjauksesta. Lähdimme liikkeelle kartoittamalla viime vuosina toteutettuja kansallisia selvityksiä, jotka ovat kohdistuneet korkea-asteen opiskelijoiden ohjaukokemuksiin ja urapolkuihin. Aineistoa löytyi runsaasti. Saatoimme myös todeta, että mitä lähemmäksi 2020-lukua tultiin, sitä väkiintuneemmin uraohjauksen käsitettä käytettiin, tulkittiin ja määriteltiin. Vaikka tässä artikkelissa emme lähteneetkään tekemään analyysiä ohjauksen käsitteistöstä, on syytä huomioida esimerkiksi Raimo Vuorisen ja Maarit Virolaisen artikkeli vuodelta 2017, jossa he perustelevat käsitteellistä siirtymää opinto-ohjauksesta uraohjaukseen. Korkeakoulu-kontekstissa tämä tarkoittaa laajempaa ja kauaskantoisempaa opiskelijoiden ohjausta kuin perinteinen neuvontapainotteinen HOPS-ohjaus. (Vuorinen & Virolainen 2017, 4.)

PSYKOSOSIAALISTA TUKEA TARVITAAN

Koska opiskelijan hyvinvointi eri elämän alueilla on yhteydessä opinnoissa selviytymiseen ja tulevaisuusorientaatioon, ei uraohjausta ole mahdollista erottaa erilliseksi saarekkeekseen. Ohjaus edellyttää opiskelijan elämän kokonaisvaltaista tarkastelua ja siihen liittyvää ongelmanratkaisua. Merkittävimpänä selvityksiä läpileikkaavana tekijänä opiskelijoiden kokemuksissa nouseekin psykososiaalisen tuen tarve. Sen ulottuvuuksina olivat tuen oikea-aikaisuus, monipuolisuus, riittävyys ja saavutettavuus. Hieman yllättäen tulivat esille myös tukipalveluiden käyttämiseen liittyvät huonommuuden tunteet. Tämä virittää pohtimaan sitä, miten voidaan edistää psykologista esteettömyyttä ja rakentaa luontevia matalan kynnyksen palveluprosesseja. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden siirtyminen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) palveluiden piiriin toivottavasti edistää omalta osaltaan näitä tavoitteita.

Psykososiaalisen tuen merkityksellisyys ilmeni sekä henkilökohtaisen ohjaussuhteen että laajempien verkostosuhteiden muodossa. Tutoropettajia ei välttämättä koettu riittävän läheisinä henkilöinä, ja esille nousi myös kaipuu pysyvämpään ohjaajasuhteeseen peruskoulun ja toisen asteen tyyliin. Opiskelijat toivoivat rinnalleen henkilöä, joka on aidosti kiinnostunut heidän opinnoistaan ja elämästään sekä tunnistaa heidän yksilöllisiä tarpeitaan. Henkilökohtaisten ohjaustarpeiden tunnistaminen korostui erityisesti opiskelijoilla, joiden opinnot eivät edistyneet. Tällöin opintojen eteneminen edellytti monipuolisia tuen muotoja, kuten psyykkistä tukea turvallisessa ohjaussuhteessa sekä konkreettista apua esimerkiksi harjoitteluihin ja työllistymiseen liittyen. Henkilökohtaisten ohjaustarpeiden tunnistamisen tärkeys haastaakin pohtimaan ohjaustarpeen arvioinnin työvälineiden systemaattista käyttöönottoa korkeakouluissa.

HENKILÖKOHTAISEN TUEN TARPEEN, VERKOSTOITUMISEN JA METATAITOJEN TUNNISTAMISEN TÄRKEYS

Opiskelijoiden kokemuksista voi päätellä, että temaattisesti yhdenmukaiset ohjauksen toteutusmallit eivät tuota riittävän henkilökohtaisia ohjauksen ja tuen toteutusmuotoja. Esimerkiksi jatkokoulutusmahdollisuuksiin tai työnhakuun liittyvät teemat on usein sijoitettu opintopolun loppuvaiheeseen, vaikka osalla opiskelijoista teemat ovat ajankohtaisia paljon aikaisemmin. Hankkeissa näkyi myös korkea-asteella 2010-luvulla tapahtunut siirtymä kohti osaamisperustaisuutta ja yhä henkilökohtaisemmin rakentuvia opetussuunnitelmia.

Henkilökohtaisten tuen tarpeiden tunnistaminen korostuu myös selvityksissä, joissa tuetaan tietoa opiskelijoiden urapoluista ja -profileista (Kuurila 2014; Kylmäkoski ym. 2019). Alavalinnastaan varmat opiskelijat suhtautuvat luottavaisesti tulevaisuuteen ja tarvitsevat erilaista tukea kuin ne opiskelijat, joiden opiskelualan valinta on tapahtunut sattumalta. Myös työllistymisen vaihtelevat mekanismit ovat yhteydessä opiskelijan taustaan, elämäntilanteeseen ja tavoitteisiin. Vahvasti oman alansa sisässä olevilla opiskelijoilla on valmiina verkostoja, joiden kautta työllistyminen tapahtui vaivattomasti. Osa opiskelijoista tarvitsee huomattavan paljon konkreettista tukea urapolkunsa luomiseen, osalla tulevaisuuden

uranäkymät puolestaan hahmottuvat jo varhain jatko-opintojen kautta. Myös uraohjauksen tarpeen opiskelijat kokevat hyvin eri tavoin. Osa ei koe tarvitsevansa uraohjausta lainkaan, kun taas osa pitää sitä hyvin tärkeänä. Uraohjausta arvostavat opiskelijat haluavat hahmottaa oman urapolkunsu – sen, mistä olivat siihen asti tulleet, sekä sen, mihin polku voisi johtaa. Merkityksellisenä urasuunnittelussa pidetään myös elämän laajempaa tarkoitusta.

Opiskelijan urasuunnittelutaidot ovat myös metataitoja, joiden integroiminen opetus-suunnitelmien tavoitteisiin ja osaamiskuvauksiin on tärkeää. Tällaisia ovat esimerkiksi ammattialoja ja opiskelumahdollisuuksia koskevat tiedonhakutaidot sekä yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen. Digitaalisten urataitojen merkitystä ei tässä yhteydessä voi liikaa korostaa. Myös työssä käymisen integroiminen opintoihin siten, että opiskelu ja työnteko tukevat toisiaan, on tärkeää. Hyvät työelämäkäytännöt vähentävät opiskelijoiden työssä käymisestä aiheutuvaa stressiä ja lisäävät opiskelijoiden tyytyväisyyttä opiskeluun.

KOHTI URAOHJAUKSEN TULEVAISUUTTA

Tulevaisuuden työelämään orientoituminen merkitsee opiskelijalle oman tilanteen sekä siihen liittyvien henkilökohtaisten ja yhteiskunnan signaalien ja kehityssuuntien tunnistamista. Entistä tärkeämpää on verkottuminen eri alojen toimijoiden kanssa, mihin myös korkeakoulujen alumnitoiminta tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia. Harjoitteluihin, työelämäprojekteihin ja opetukseen integroitava ohjaus on yhteydessä opiskelijoiden opintoihin sitoutumiseen, tavoitellun osaamisen saavuttamiseen sekä urasuunnittelutaitojen kehittämiseen. (Ks. myös Vuorinen & Virolainen 2017.) Ammattikorkeakouluopettajien ohjauksellisen ajattelun ja uraohjaustaitojen edistämistä koulutuksen keinoin olemme kuvanneet tarkemmin tämän teoksen artikkelissa *Uraohjauskoulutus korkeakoulujen henkilöstölle - miksi ja millä tavoin koulutus rakennettiin*.

Opettajien uraohjausosaaminen nousee keskiöön opiskelijoiden uraohjauskokemuksissa. He toivovat entistä syvällisempää ammatteihin ja aloihin liittyvää tietoa, joka auttaisi heitä ymmärtämään työelämää ja sen edellyttämää osaamista. Myös opettajien kokemusperäistä ammattitietoutta arvostetaan. Opiskelun arjen käytänteisiin, opetuksen toteuttamiseen sekä ohjaus- ja neuvontapalveluihin liittyen toivotaan selkeämpää uraohjauspalveluiden tuotteistamista ja palveluista tiedottamista.

Selvitystyön päätteeksi on ilo todeta, että työ kannatti. Opiskelijoiden kokemukset avasivat konkreettisesti sen, miten moniulotteisista kysymyksistä tulevaisuuden suunnittelussa, uraohjauksessa ja ohjauksen henkilökohtaisuudessa on kysymys. Tuon monipuolisuuden olemme ottaneet huomioon opetus- ja ohjaushenkilöstölle suunnatun uraohjauskoulutuksen pilotissa.

Tulevaisuus näyttää, kuinka yhä henkilökohtaistuvammat opintopolut sekä painopisteen siirtyminen opintoneuvonnasta uraohjaukseen tulevat vaikuttamaan korkeakouluopiskelijoiden opintoihin sitoutumiseen, opiskeluaikoihin sekä tyytyväisyyteen omia opintojaan ja uraansa kohtaan.

LÄHTEET

Antikainen, J. 2019. Opiskelijalta edellytetään uusia taitoja työn haussa ja uran rakentamisessa. Teoksessa Rantanen, O., Isosuo, T. & Merivirta, M. (toim.) Someta duuniin – Digitaaliset urataidot korkeakoulujen uraohjauksessa. Lapin AMKin julkaisuja. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 25/2019, 14–23. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-330-0> [viitattu 17.12.2020].

AMKista uralle – uraseurantatiedot käyttöön -hanke. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://uraseurannat.fi/ammattikorkeakoulujen-uraseuranta/amkista-uralle-uraseurantatiedot-kayttoon-hankesivu/> [viitattu 21.12.2020].

Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. 2011. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-032-2> [viitattu 13.2.2021].

Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023. ELO-foorumi. 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:34. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-536-8> [viitattu 13.2.2021].

Holvikivi, J., Mäkitalo, A.-R., Perkiö, A. & Ristola, A. 2019. Joustavasti opiskellen ja omaa työtä hyödyntäen. Teoksessa Kotila, H. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) Työn ja oppimisen liitto. Toteemi-hankkeen uusia innovaatioita. Haaga-Helian julkaisut 8/2019. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 16–21. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202001081565> [viitattu 12.1.2021].

Isosuo, T., Joensuu, M., Klemola, J., Lignell, I. & Paavola, K. (toim.) 2020. Tukea urapolulle. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 116. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/12/tukea-urapolulle-tuura-2020.pdf> [viitattu 13.2.2021].

Jatkoväylä – sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/jatkovayla-sujuvasti-ammattillisesta-koulutuksesta-ammattikorkeakouluun/> [viitattu 12.1.2021].

Jokinen, T. & Marttila, L. (toim.) 2017. Näkökulmia uraseurantaan ja uraohjaukseen. AMKista uralle! -hankkeen loppuraportti. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 94. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/94-Nakokulmia-uraseurantaan-ja-uraohjaukseen.pdf> [viitattu 13.2.2021].

Juutilainen, P.-K. & Mäkelä, N. 2018. “Mä oon vaan halunnu olla siinä kampaajakuplassa”. Opintopolku amiksesta korkeakouluun - opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta ja opinnoista. Teoksessa Ikonen, P.-E. & Voutila, K. (toim.) Jatkoväylällä. Yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. Xamk Kehittää 55. Mikkeli: Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu, 103–123. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-110-1> [viitattu 13.2.2021].

Kasurinen, H. (toim.) 2019. Opiskelijoiden hyvinvointi ja tulevaisuususkon ammattikorkeakoulussa. Laurea-julkaisut 124/2019. Laurea-ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-535-1> [viitattu 13.2.2021].

Kuurila, E. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C osa 384. Turku: Turun yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5771-2> [viitattu 13.2.2021].

Kylmäkoski, M., Lindholm, A. & Tamminen, N. 2019. Pelillisyydellä ja hissipuheella kohti laadullista työllistymistä. Teoksessa Kotila, H. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) Työn ja oppimisen liitto. Toteemi-hankkeen uusia innovaatioita. Haaga-Heliana julkaisut 8/2019. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 86–90. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:f-fe202001081565> [viitattu 13.2.2021].

Laitinen, J. 2020. Uraseuranta tukee koulutuksen kehittämistä. Pääkirjoitus. UAS Journal 4/2020. Päivitetty 9.12.2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://uasjournal.fi/4-2020/uraseuranta/> [viitattu 13.2.2021].

Nopsa – nopea ammatillinen väylä työelämään. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hamk.fi/projektit/nopsa-nopea-ammattillinen-vayla-tyoelamaan/> [viitattu 1.12.2020].

Rantanen, O., Isosuo, T. & Merivirta, M. (toim.) 2019. Someta duuniin – Digitaaliset urataidot korkeakoulujen uraohjauksessa. Lapin AMKin julkaisuja. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 25/2019. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-330-0> [viitattu 1.12.2020].

Someta Duuniin. 2021. Digitaaliset urataidot korkeakoulujen uraohjauksessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sometaduuniin.fi/> [viitattu 12.1.2021].

Toteemi – Työstä oppimassa, työhön. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.amktoteemi.fi/> [viitattu 1.12.2020].

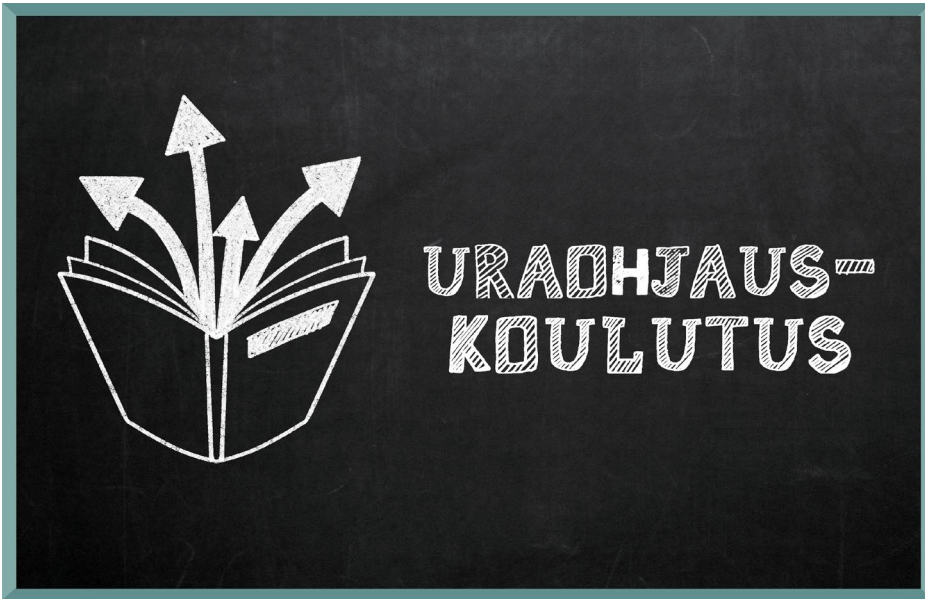
TUURA – Tukea urapolulle. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://projects.tuni.fi/tukea-urapolulle/> [viitattu 1.12.2020].

UAS Journal. 2020. Työelämä tieto käyttöön -teemanumero 4/2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://uasjournal.fi/4-2020/> [viitattu 5.1.2020].

Uronen, I. 2019. Uraohjauksen erikoistumiskoulutus. Kehittämishanke. Julkaisematon lähde.

Vanhanen-Nuutinen, L., Saari, J., Kotila, H. & Mäki, K. 2018. Opintojen aikainen työsäkäynti – ongelma vai mahdollisuus ammattikorkeakouluopinnoissa? Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:10. PDF-dokumentti: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-556-3> [viitattu 11.12.2020].

Vuorinen, R. & Virolainen, M. 2017. Opinto- ja HOPS-ohjauksesta urasuunnittelutaitojen vahvistamiseen ja ohjauspalveluiden laadun arviointiin. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 19, 2/2017, 4–19.

URAOHJAUSKOULUTUS KORKEA- KOULUJEN HENKILÖSTÖLLE – MIKSI JA MILLÄ TAVOIN KOULUTUS RAKENNETTIIN?

Outi Rantanen, Nina Mäkelä, Leena Nikander, Heikki Hannula
& Päivi-Katriina Juutilainen

Ohjaus tulevaisuuteen työhön -hankkeessa (OTT-hanke) kehitetään ammattikorkeakoulujen ohjaus- ja opetushenkilöstön ohjauksellista osaamista ja edistetään tulevaisuuden työelämän vaatimukset täyttävää uraohjaustoimintaa ja uraohjauksellista pedagogiikkaa. Tässä artikkelissa kuvaamme hankkeen uraohjauskoulutuspilotin suunnittelu- ja toteutusprosessia. Koulutuskokonaisuus (5 op) on rakennettu Haaga-Helia ammattikorkeakoulun, Hämeen ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun hanketoimijoiden yhteistyönä.

URAOHJAUksen MERKITYS KOROSTUU

Ohjaustyön merkitys osana opettajan työtä korkeakouluissa on entisestään korostunut. Sekä kansainvälisissä että kansallisissa koulutus- ja työllisyyspoliittisissa linjauksissa on korostettu pedagogiikkaan ja opiskeluun kokonaisvaltaisesti integroituvan uraohjauksen merkitystä. Lisäksi Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023 (2020) korostaa ohjauksen saatavuutta, elinikäisten urasuunnittelutaitojen vahvistamista sekä työelämässä tapahtuvan osaamisen tunnistamisen, hankkimisen ja urasuunnittelun edistämistä.

Liisa Marttila (2016) on pohtinut työelämän muutosta ja sen mukanaan tuomia muuttuvia uraohjauksen tarpeita. Hänen mukaansa työelämä on jatkuvassa liikkeessä, ja myös työurista on tullut aikaisempaa fragmentoituneempia ja vaikeammin ennustettavia. Kun organisaatioista ja ammateista on tullut jatkuvasti uudelleen muotoutuvia, vastuu oman uran ja professionaalisuuden rakentumisesta on siirtynyt yhä enemmän yksilölle itselleen. Työelämän keskeiseksi kysymykseksi on noussut se, pystyvätkö yksilöt luomaan uudenlaisia jatkuvuuksia, joihin oma ammatillinen identiteetti tai osaaminen kiinnitetään ja miten ammatillista epäjatkuvuutta voi hallita mielekkäällä tavalla. Tämän vuoksi uraohjauksen merkitys opiskelijan asiantuntijuuden kehittymisen tukena korostuu. (Marttila 2016.)

Työelämän kiihtyvä muutostahti on lisännyt kiinnostusta myös yksilöiden ja yhteisöjen kykyyn toimia muuttuvissa tilanteissa. Asiaa on lähestytty muutoksissa selviytymisen, resilienssin, näkökulmasta. Resilienssillä tarkoitetaan yleisesti selviytymis- ja sopeutumiskykyä ennakoimattomissa, yllättävissä muutostilanteissa. (Kasurinen 2019; Mäki ym. 2019.) Tulevaisuusorientoituneen uraohjauksen avulla voidaan tukea korkeakouluopiskelijoiden toimijuutta ja toimintakykyä, jotta he pystyvät luomaan mielekkään suhteen toimintaympäristön haasteisiin, mahdollisuuksiin ja omiin pyrkimyksiinsä. Uraohjauksen painopiste on siis siirtynyt pois varsinaisesta ammatinvalinnan ohjauksesta ihmisen elämäkokonaisuuden tarkasteluun, suunnitteluun ja hallintaan. (Marttila 2016; ks. Savickas ym. 2009.)

Ammattikorkeakoulujen toimintaan kohdistuu muutostarpeita niin työelämästä kuin korkeakoulupoliittisista ratkaisusta. Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet, kaikki ohjaavat-periaate, yksilölliset opintopolut, tavoiteaikainen valmistuminen ja moninaiset opiskelijat erilaisine tarpeineen ja valmiuksineen haastavat opettajuutta monella tavalla. Muutokset vaikuttavat opettajien työhön usealla tasolla. Työelämän osaamistarpeet muuttuvat, samoin kuin opetuksen toteutustavat ja sisällöt. Korkeakoulun toimintaympäristön muutokset edellyttävät opettajilta uudenlaista yhteistyötä ja verkostoitumista sekä työvälineiden ja toimintatapojen hallitsemista (Vanhanen-Nuutinen ym. 2012).

Jatkuvasti muuttuva työelämä aiheuttaa epävarmuutta omasta osaamisesta ja työhön sijoittumisesta. Näin ollen nopeasti muuttuvien työurien ristipaineessa uraohjauksen merkitys korostuu myös ammattikorkeakouluissa opetus- ja ohjaushenkilöstön työssä. Tämä

edellyttää korkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjausosaamisen kehittämistä ja tukemista. Perinteinen ajattelu yksilön urapolusta koulutuksen kautta työelämään on murtunut. Samoin on käynyt ajatukselle, että opiskelu ja työ vuorottelevat ihmisen elämässä. Olemme usein tilanteessa, jossa yksilöllä on samaan aikaan useita velvoittavia prosesseja ja tasoja elämässään. Keskiöön nousee tällöin se, miten löytää synergiaa työn, opintojen ja vapaa-ajalle ulottuvan vapaaehtoistoiminnan välille. (Mäki 2020, 8.)

Kimmo Mäki ym. (2019) ovat pohtineet myös ammattikorkeakouluopettajan työnkuvan muutosta. Opettajan ammattialan sisällöllinen yleisosaaminen on korostunut, ja työ on monipuolistunut ja laajentunut opetustyön ulkopuolelle. Tutkimus- ja kehittämistyöllä sekä työelämälähtöisillä työtehtävillä on yhä useammin kasvava ja merkittävä osuus opettajan työssä. Opettajan odotetaan tuottavan uutta tietoa ja osaamista opetus- ja ohjaustyönsä kautta. Lisäksi opettajalta vaaditaan osaamisen kehittämistä, kykyä arvioida omaa työtään sekä taitoa toisen ihmisen yksilölliseen kohtaamiseen.

TAUSTATYÖ SUUNNITTELUPROSESSIN TUKENA

Aloitimme uraohjauskoulutuksen suunnitteluprosessin syksyllä 2019 toteuttamalla laajan selvitystyön ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen aikaisista uraohjauskokemuksista. Pehdyimme aikaisemmin toteutettuihin hankkeisiin ja tutkimuksiin, joissa uraohjauksen tarpeita ja erilaisia näkökulmia on tuotu esiin. Tämän teoksen artikkelissa *Katsaus korkeakouluopiskelijoiden uraohjauskokemuksiin* kuvataan selvitystyön tuloksia tarkemmin.

Uraohjauskoulutuksen suunnittelun tueksi toteutimme kyselyn uraohjaukseen liittyvistä käsitteistä ja koulutustarpeista hankkeessa mukana olevien ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Laadun varmistamiseksi olemme peilanneet uraohjauskoulutuksen opetussuunnitelmaa muihin valtakunnallisiin ura- ja opinto-ohjauksen opetussuunnitelmiin. Työryhmässä on mukana opinto-ohjaajakoulutuksen kouluttajia ja valtakunnallisen uraohjauksen erikoistumiskoulutuksen kehittämis- ja toteuttamistyöhön osallistuneita henkilöitä. Uraohjausta on siis tarkasteltu laajasta viitekehystä liittäen uraohjauskoulutuksen suunnittelu valtakunnalliseen ura- ja ohjauskoulutusten kehittämistyöhön. Koulutuksen sisältöjä ja toteutussuunnitelmaa peilattiin muun muassa Uraohjauksen erikoistumiskoulutuksen (2021) opetussuunnitelman kehittämistyön tuloksiin ja sisältöihin. Lisäksi Tampereen ammattikorkeakoulussa kartoitettiin palvelumuotoiluprosessia hyödyntäen tekniikan alan opiskelijoiden kokemuksia ja uraohjauksen tarpeita korkeakouluopintojen aikana. Myös tämän prosessin tuloksia hyödynnettiin koulutusta suunniteltaessa.

Selvitystyön pohjalta aloimme suunnitella kyselyä ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjausosaamisesta ja -tarpeista. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstö on orientoitunut tulevaisuuden työhön ja tulevaisuussuuntautuneeseen uraohjaukseen. Lisäksi kartoitimme, miten opetus- ja

ohjaushenkilöstö kokee ja arvioi niihin liittyviä osaamistarpeitaan. Kyselyssä hyödynnettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusotetta. Kyselylomakkeen alussa kartoitettiin osallistujan taustatietoina organisaatiota, koulutusala ja opetus- ja ohjaustyön kokemusta vuosina. Tämän jälkeen kysely rakentui aihepiireittäin teemoitetuista väittämistä ja avoimista kysymyksistä. Väittämät liittyivät vastaajien tulevaisuussuuntautuneisuuteen, omaan ohjausajatteluun sekä käsityksiin tulevaisuuden työelämästä ja työllistymisestä. Lisäksi kartoitettiin vastaajien näkemyksiä ohjaajien kompetensseista ja omista uraohjaukseen liittyvistä osaamis- ja koulutustarpeista. Avoimien kysymysten avulla vastaajilta kerättiin muun muassa tietoa siitä, millaisia sisältöjä uraohjauskoulutukseen toivottiin ja miten he itse määrittelevät uraohjauksen. (Kyselyn tuloksista tarkemmin julkaisussa *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Käytännön kokeilut ja suosituks*, tulossa elokuussa 2021.)

URAOHJAUSKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Uraohjauskoulutuksen opetussuunnitelmatyö käynnistyi yhteisillä keskusteluilla koulutuksen tavoitteista ja toteutustavoista. Koulutuksen tavoitteeksi määriteltiin ammattikorkeakoulun opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjauksellisen toimintatavan kehittämisen tukeminen. Lähtökohdaksi oli vahvistaa osallistujien uraohjauksellista ajattelua sekä lisätä heidän eettisen ja arvosidonnaisen uraohjauksen periaatteiden ymmärrystään. Opetussuunnitelmassa korostimme vahvasti kehittämisorientaatiota sekä yksilö- että yhteisötasolla. Koulutuksen sisällöt ja toteutustavat integroitiin vahvasti organisaatioiden uraohjauksen kehittämistyöhön.

Määrittelimme yhdessä uraohjauskoulutuksen yhteisölliset ja yksilölliset tavoitteet. Koulutuksen yhteisöllisinä tavoitteina on kehittää tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta sekä työelämän skenaarioiden tunnistamiseen perustuvaa ohjauskulttuuria. Tavoitteena on myös luoda uraohjaukselliseen pedagogiikkaan liittyviä toimintamalleja, jotka edistävät korkeakouluopiskelijoiden kykyä tunnistaa ja arvioida osaamistaan ja kiinnostuksiaan sekä valmiuksiaan jatkokoulutus- ja työllistymismahdollisuuksien suhteen. Uraohjauskoulutukseen osallistujan yksilöllisenä tavoitteena on tuntea tulevaisuusorientoituneen uraohjauksen teoreettisia lähtökohdita ja korkeakouluopiskelijoiden jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia sekä tunnistaa oman alansa kehitystrendejä. Lisäksi tavoitteena on, että osallistuja osaa tukea opiskelijoiden urasuunnittelun prosessia sekä toimia uraohjauksen moniammatillisissa verkostoissa.

Uraohjauskoulutuksen teemat muotoutuivat työryhmän yhteisöllisessä kehittämisessä kartoituksen tulosten pohjalta esiin nousseiden osaamistarpeiden ja sisällöllisten toiveiden perusteella. Teemojen pohjalta muodostimme uraohjauskoulutuksen rakenteen ja opetussuunnitelman rungon. Koulutus rakentuu viidestä koulutustilaisuudesta, joissa kussakin on oma teemansa. Teemat ovat uraohjaus ja tulevaisuuden työelämä, ohjauksen palveluprosessi, uraohjausprosessi ja uraohjaustaidot, digitalisaatio ja tekoäly ohjauksessa sekä tulevaisuuteen suuntaava uraohjaus. Pilottikoulutuksessa digitalisaatio ja tekoäly -teema yhdistetään valtakunnalliseen uraohjauspäivään, joka järjestetään 24.3.2021.

KOULUTUKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

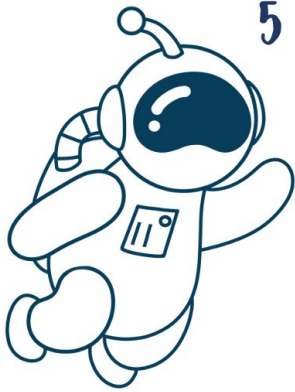
Toteutamme uraohjauskoulutuksen pilotin OTT-hankkeessa mukana olevien korkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle lukuvuoden 2020–2021 aikana. Jokaisesta kuudesta ammattikorkeakoulusta koulutukseen osallistuu viiden osallistujan ryhmä. Osallistujat toimivat omissa organisaatioissaan aktiivisina uraohjaustoiminnan kehittäjinä. Pilottikoulutuksen pohjalta mallinamme uraohjauskoulutuksen, jota ammattikorkeakoulut voivat hyödyntää toteuttaessaan koulutusta omalle opetus- ja ohjaushenkilöstölleen. Koulutuksen tarkoituksena on siis tukea korkeakoulujen uraohjauksen kehittämistyötä myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Uraohjauskoulutuksen pedagogiseksi toimintamalliksi muodostui kontaktiopetus, opintopiirityöskentely, välitehtävät ja kehittämisteko. Kontaktiopetus muodostuu viidestä koulutustilaisuudesta, jotka toteutamme verkon kautta Zoomissa. Jokaisessa koulutustilaisuudessa on teemaan liittyvä alustus tai asiantuntijapuheenvuoro. Lisäksi kuhunkin koulutustilaisuuteen on varattu aikaa myös opintopiirityöskentelylle. Opintopiirejä on viisi, joissa jokaisessa on kuusi osallistujaa. Opintopiirijaon toteutimme siten, että jokaiseen opintopiiriin tuli yksi osallistuja kustakin mukana olevasta ammattikorkeakoulusta. Nimesimme jokaiselle opintopiirille työryhmän jäsenistä oman ohjaajan, joka vastaa osallistujien henkilökohtaisesta ohjaamisesta ja opintojen etenemisen tukemisesta.

Uraohjauskoulutukseen sisältyy kolme välitehtävää, joiden tavoitteena on syventää koulutuksen teemoja, soveltaa niitä käytännön toimintaan sekä mahdollistaa osaamisen ja hyvien käytänteiden jakaminen omassa organisaatiossa. Välitehtävät myös sitovat uraohjauskoulutuksen teemoja toisiinsa ja tukevat osallistujien henkilökohtaisten kehittämistavoitteiden saavuttamista. Koulutusprosessin aikana välitehtävillä jaetaan osaamista ja hyviä käytänteitä myös osallistujien kesken muun muassa opintopiirityöskentelyssä.

Koulutuksen aikana osallistujat toteuttavat oman organisaation kehittämiseen liittyvän kehittämisteon, joka on osa heidän sen hetkistä työtään. Kehittämisteot toteutetaan yhdessä kollegoiden ja mahdollisesti muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Kehittämisteko voi liittyä esimerkiksi hanketyöskentelyyn, oman koulutusalan tai tiimin toiminnan kehittämiseen tai oman ohjauksen kehittämiseen. Osalla koulutukseen osallistujista kehittämisteot ovat kytkeytyneet OTT-hankkeen pilottikokeilujen toteuttamiseen. Uraohjauskoulutuksen kehittämistekoja esitellään valtakunnallisessa uraohjauspäivässä 2021.

Haluamme myös tukea osallistujien verkostoitumista, eri ammattikorkeakoulujen hyvien käytänteiden jakamista ja osaamisen jakamista. Loimme uraohjauskoulutukselle oman Teams-alustan, johon tallennetaan koulutusprosessin tuotokset. Samalla se toimii koulutuksen viestintä- ja keskustelukanavana.

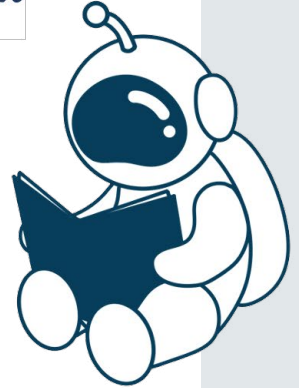

5 KOULUTUSTILAISUUTTA & TEEMAA

- URAOHJAUS JA TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ
- OHJAUksen PALVELUPROSESSI
- URAOHJAUSPROSESSI JA URAOHJAUSTAI DOT
- DIGITALISAATIO JA TEKÖÄLY OHJAUKSESSA
- TULEVAISUUTEEN SUUNTAAVA URAOHJAUS

PEDAGOGISET TOIMINTAMALLIT

- KONTAKTIOPETUS
- 5 OPINTOPIIRIÄ, JOKAISELLA OMA OHJAAJA
- VÄLITEHTÄVÄT
- OMAAN ORGANISAATIOON LIITTYVÄ KEHITTÄMISTEKO

YHTEINEN KEHITTÄMISPROSESSI VIE KOHTI VASTUULLISTA TULEVAISUUDEN URAOHJAUSTA

OTT-hankkeen uraohjauskoulutus on parhaillaan käynnissä, joten artikkelia kirjoittaessamme meillä ei ole vielä käytettävissä koulutuspalautteita. Tässä vaiheessa voimme todeta, että tarvetta koulutukselle korkeakoulukentällä on paljon, koska jo hakuvaiheessa tulijoita koulutukseen olisi ollut enemmän kuin pystyimme ottamaan mukaan. Hankkeen korkeakouluista koulutukseen valikoitui uraohjauksen aktiivisia kehittäjiä, jotka omissa kehittämisteoissaan ja koulutuksen välitehtävissä kehittävät organisaatioissaan uraohjauksen käytänteitä ja jakavat koulutuksen aikana hankkimaansa osaamista.

Uraohjauskoulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta ovat vastanneet tämän artikkelin kirjoittajat yhteisöllisessä kehittämisprosessissa, neuvottelevan yhteistyön keinoin. Yhteistä työskentelyprosessia voidaan kuvata solmuajattelun periaatteiden mukaisesti. Päivi Pukkila ja Jaakko Helander (2016) ovat kuvanneet solmutyöskentelyä asiakas- ja opiskelijälähtöisesti rakentuvana työtapana, jossa osapuolet kiinnittyvät toisiinsa ja eriytyvät toisistaan tilanteen mukaan. Solmut ovat hetkellisiä asiakkaan tai opiskelijan tarpeiden ympärille rakentuvia

vaihtuvia ja lyhytaikaisia tiimejä. Tässä kontekstissa uraohjauskoulutuksen suunnitteluprosessi, jossa opiskelijoiden uraohjauksen tarpeet ovat lähtökohtana, voidaan nähdä solmuna, johon ratkaisujen löytäminen edellyttää eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä ja mahdollisuuksien kartoittamista. Työtapana solmutyöskentely edellyttää ammatillisia rajanylityksiä, luottamusta, avoimuutta ja nopeaa reagoitokykyä. Solmutyöskentely voidaan siis nähdä yhtenä tapana tutkia monialaisen työotteen rakentumista (Pukkila & Helander 2016).

Työryhmän työskentely on ollut vahvasti työelämälähtöinen ja antoisa kehittämisprosessi. Työryhmän jäsenenä olemme tuoneet esiin aktiivisesti erilaisia ammatillisia näkökulmia, jakaneet osaamistamme ja hakeneet yhteistä konsensusta ammattikorkeakoulujen uraohjauksen kehittämisen tarpeista ja pilottikoulutuksen toteutuksesta. Olemme kokeneet yhteisen suunnitteluprosessin myös oman osaamisen kehittämisen mahdollistajana ja oppimisprosessina. Yhteinen työskentely hankkeen kehittämistyön aikana on jäsentänyt toimijoiden omia ajatuksia, jolloin jokainen toimija – ja sitä kautta organisaatiot – on saanut työkaluja uraohjauksen kehittämistyön tukemiseen. Myös Pukkila ja Helander (2016) toteavat, että monialaisuudessa, moniammatillisuudessa ja verkostoyhteistyössä on kyse asiantuntijuuksien välisten rajojen ylittämisestä ja aikaisempien yhteistyökäytänteiden muutoksesta. Asiantuntijuus on muuttunut yksilön asiantuntijuudesta kohti yhteisöllistä, jaettua ja verkottunutta asiantuntijuutta (mp.).

Uraohjausosaamisen kehittäminen korkeakouluissa on yksi keino vastata tulevaisuuden työelämän haasteisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Heikkinen ja Kukkonen (2019) pohtivat sitä, että opiskelijat, jotka saivat koulutuksensa 2010-luvun lopulla, voivat olla työelämässä vielä 2060-luvulla. Silloin työelämä mutta myös yhteiskunnat ja elämän ekologiset ehdot maapallolla saattavat olla hyvin erilaisia kuin nyt. Onko työelämää tai ammatteja edes olemassa nyky muodossaan? He nostavat esiin ajatuksen siitä, että ammattikorkeakouluissakin on syytä pohtia, antaako koulutus valmiuksia vastata globaaleihin ekologisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Jos koulutus rajautuu pelkästään työtehtävien osaamiseen, se ei anna valmiuksia ymmärtää laajempia työelämää, yhteiskuntaa ja maailmaa koskevia kysymyksiä.

Tulevaisuuden asiantuntijat tarvitsevat substanssiosaamisen lisäksi ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön muutoksista. Oleellista on ymmärtää vastuullisuus myös muiden hyvinvoinnista ja ympäristöstä. Arto O. Salonen (2014) puhuu ekologisesta sivistyksestä, joka on inhimillisen kasvun kautta saavutettua ymmärrystä sellaisista ihmisenä olemisen oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka perustuvat riippuvuuteen luonnosta ja toisista ihmisistä. Hänen mukaansa ekososiaalisesti sivistyneen ihmisen maailmasuhde on kokonaisvaltaisesti vastuullinen. Vastuullinen maailmasuhde rakentuu myötätunnosta, kohtuullisuudesta, kyvyistä tasavertaiseen vuorovaikutukseen sekä seuraamustietoisesta käyttäytymisestä. Ekososiaalisesti sivistynyt kansalainen ymmärtää myös oman toimintansa vaikutukset muihin ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan niin lähellä kuin kaukanakin ja toimii ymmärryksensä mukaan myötätuntoisesti ja osallisuutta edistäen. (Salonen 2014.)

Koulutuksen suunnittelijoina ja toteuttajina meillä on ollut halu lisätä ymmärrystä uraohjauksen kokonaisvaltaisuudesta ja merkityksestä osana laajempaa kontekstia. Ammatikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön uraohjausosaamisen vahvistaminen on merkityksellinen keino tukea opiskelijoita tulevaisuuden työelämään, yhteiskuntaan ja maailmaan valmistautumisessa. Uraohjauksen avulla voidaan tukea ja vahvistaa tulevaisuuden työntekijöiltä vaadittavaa osaamista ja kykyä nähdä kokonaisuuksia sekä vahvistaa resilienssiä ja hahmottaa omaa roolia muuttuvissa olosuhteissa.

LÄHTEET

Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023. ELO-foorumi. 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:34. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-536-8> [viitattu 4.1.2021].

Heikkinen, H. L. T. & Kukkonen, H. 2019. Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna. Osaaminen, sivistys ja tiedon intressit. *Aikuiskasvatus* 39, 4/2019, 262–275. Saatavissa: <https://doi.org/10.33336/aik.88096> [viitattu 14.2.2021].

Kasurinen, H. (toim.) 2019. Opiskelijoiden hyvinvointi ja tulevaisuususkko ammattikorkeakoulussa. *Laurea-julkaisut* 124/2019. *Laurea-ammattikorkeakoulu*. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-535-1> [viitattu 13.2.2021].

Marttila, L. 2016. Muuttuvat urat versus perinteiset urakertomukset. *TAMKjournal* 24.5.2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tamkjournal.tamk.fi/muuttuvat-urat-versus-perinteiset-urakertomukset/> [viitattu 14.2.2021].

Mäki, K. (toim.) 2020. Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva? Korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittäminen. *Haaga-Helia julkaisut* 10/2020. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/file/2020-12/oppiva-asiantuntija-web.pdf> [viitattu 14.2.2021].

Mäki, K., Vanhanen-Nuutinen, L., Mielityinen, S. & Hakamäki, S.-P. 2019. Kiviä ja keitaita II. Ammattikorkeakoulutyö muutoksessa. *Haaga-Helian julkaisut* 3/2019. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/file/2020-10/kivia-ja-keitaita.pdf> [viitattu 14.2.2021].

Pukkila, P. & Helander, J. 2016. Miten monialainen yhteistyö rakentuu? *HAMK Unlimited Professional* 16.12.2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/miten-monialainen-yhteistyö-rakentuu/> [viitattu 14.2.2021].

Salonen, A. O. 2014. Ekososiaalinen sivistys kasvun ja oppimisen päämääräksi. Blogi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://artosalonen.com/ekososiaalinen-sivistys-kasvun-ja-oppimisen-paamaaraksi/> [viitattu 5.1.2021].

Savickas, M. L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J.-P., Duarte, M. E., Guichard, J., Soresi, S., Van Esbroeck, R. & van Vianen, A. E. M. 2009. Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. *Journal of Vocational Behavior* 75, 3/2019, 239–250. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.04.004> [viitattu 14.2.2021].

Uraohjauksen erikoistumiskoulutus 30 op. 2021. Opetussuunnitelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jamk.fi/fi/Koulutus/Taydennyskoulutus/Opetus-ja-ohjaus/Ohjausosaaminen/uraohjauserko/> [viitattu 14.2.2021].

Vanhanen-Nuutinen, L., Laitinen-Väänänen, S. & Väänänen, I. 2012. Työelämä haastaa ammattikorkeakoulupedagogiikan. Teoksessa Kotila, H. & Mäki, K. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka 2. Helsinki: Edita Publishing Oy, 259–275.

TEKIJÄT

TUULA ISOSUO

HM, AmO Tuula Isosuo toimii hanketoiminnan asiantuntijatehtävissä Tampereen ammattikorkeakoulun TKI-palveluissa.

PÄIVI-KATRIINA JUUTILAINEN

FT Päivi-Katriina Juutilainen työskentelee yliopettajana Haaga-Helian ammatillisen opettajakorkeakoulun opinto-ohjaajakoulutuksessa. Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeessa hän toimii Haaga-Helian osaprojektin projektipäällikkönä.

HEIKKI HANNULA

KT Heikki Hannula työskentelee lehtorina HAMKin Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Hän on mukana sekä opettajankoulutuksessa että erilaisissa hankkeissa. OTT-hankkeelle hän tuo asiantuntijuutta mm. ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja yrittäjyyskasvatuksesta.

MIIA KARTTUNEN

FT Miia Karttunen työskentelee TKI-asiantuntijana ja kielten yliopettajana Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Xamkin Kouvolan kampuksella. Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeessa Karttunen vastaa hankkeen viestinnän ja arvioinnin kokonaisuudesta.

MILJA MANNINEN

KM Milja Manninen työskentelee projektipäällikkönä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Ohjaus tulevaisuuden työhön ja Älykäs ohjaus - tekoäly asiakaslähtöisessä opinto- ja uraohjaus (ESR) -hankkeissa. Manninen koordinoi OTT-hankkeen kokonaisuutta.

NINA MÄKELÄ

KM Nina Mäkelä työskentelee lehtorina Haaga-Helian ammatillisessa opettajakorkeakoulussa, jossa opettajankouluttajan työn lisäksi Mäkelällä on useita täydennyskoulutus-hankkeita. Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeessa Mäkelä toimii asiantuntijana.

TIIA MÄKELÄ

Opiskelija Tiia Mäkelä opiskelee Kouvolaassa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa graafista muotoilua. Hän toimii Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeen visuaalisen ilmeen rakentajana ja tämän julkaisun kuvittajana.

LEENA NIKANDER

KT Leena Nikander työskentelee yliopettajana Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Edu-tutkimusyksikössä useissa korkeakoulutusta kehittävässä hankkeissa. OTT-hankkeessa Nikander toimii HAMKin projektivastaavana ja koko hankkeen teeman 1 koordinoijana.

OUTI RANTANEN

YTM Outi Rantanen työskentelee lehtorina Tampereen ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulussa ammatillisessa opinto-ohjaajakoulutuksessa. Opetustyön lisäksi Rantanen toimii korkeakoulutusta ja ohjausta kehittävässä hankkeissa. OTT-hankkeessa Rantanen toimii TAMKin projektivastaavana ja koko hankkeen teeman 1 koordinoijana.

Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus -kokoelmajulkaisu on syntynyt korkeakoulujen yhteistyönä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoittamassa Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeessa. Julkaisu taustoittaa tulevaisuusorientoituneen uraohjauksen käsitettä, kokoaa aihepiiriä käsittelevää tutkimusta ja hanketyötä sekä kuvaa, miten rakennettiin ja toteutettiin uraohjauskoulutus ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle.

XAMK
KEHITTÄÄ